

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ
ВАЗИРЛИГИ**

ТАШКЕНТ ПЕДИАТРИЯ ТИББИЁТ ИНСТИТУТИ

ОДАМ АНАТОМИЯСИ КАФЕДРАСИ

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТ № 4

**МАВЗУ: ЕЛКА КАМАРИ СУЯКЛАРИ ВА ЕЛКА СУЯГИ.
УЛАРНИНГ БОЛАЛАРДАГИ ХУСУСИЯТЛАРИ.**

Кафедра мудири: Х.А.Расулов

Тошкент 2009

4-амалий машғулот. (2-маъруза)

Мавзу: Елка камари суяклари ва елка суяги. Уларнинг болалардаги хусусиятлари.

Машғулотнинг мақсади:

Талабаларга ўмров, курак ва елка суяklarининг тузилишини, уларнинг одам организмидаги аҳамиятини ва ёшга қараб ўзгаришини тушунтириш.

Вазифалар.

-ўмров ва курак ва елка суяklarининг тузилишини ўргатиш
-суяklarни чап ёки ўнг томонники эканлигини аниқлашни ўргатиш
-ўмров, курак ва елка суяklarининг болалардаги хусусиятларини ўргатиш

Назарий қисм:

Талабаларнинг назарий ва амалий билимларини аниқлагач ўқитувчи елка камари ва елка суягини тузилишини, уларнинг одам организмидаги аҳамиятини ва болалардаги хусусиятларини тушунтириб, асосий белгиларини кўрсатиб беради.

Ўмров суяги (clavicula) S-симон шаклидаги кўлни тана билан болаб турувчи ягона суяк бўлиб, курак суяги акромион ўсили билан бўлим ҳосил қилади. Унинг танаси ва икки: тўш ва акромион учлари тафовут қилинади. Танасининг пастки юзасида конуссимон бўртиқ ва трапециясимон чизик бор.

Янги туғилган чақалоқда унинг танаси суякланиб бўлган тўш учи тоғайдан иборат. Бола ҳаётининг биринчи 7 йилида суяк бўйига ва энига ўсади. Балоғат даврида унинг тўш учида кўшимча суяк нуктаси пайдо бўлиб, у танаси билан 20-25 ёшда қўшилади.

Курак (scapula) учбурчак шаклидаги ясси суяк бўлиб, кўкрак қафасининг орқа латерал томонида II-VII қовурғалар соҳасида жойлашган. Унинг учта қирраси ва учта бурчаги бор. Орқа юзасида курак қирраси бўлиб, уни 2 га: қирра усти ва қирра ости чуқурчасига ажратади. Курак қирраси акромионни ҳосил қилиб тугайди. Куракнинг олдинги юзаси бироз букилган бўлиб курак ости чуқурчасини ҳосил қилади. Куракни латерал бурчагида бўлим чуқурчаси бор. Унинг юқори ва пастки томонида бўғим усти ва бўғим ости бўртиқлари бор. Бўғим чуқурчасидан кейин курак бўйни ва ўйма бўлиб, у билан бўйни ўртасида тушмуқсимон ўсимта кўтарилиб туради.

Янги туғилган чақалоқ курак суяги катталарга нисбатан юқорироқ ва ташқари жойлашган. Унинг юқори чегараси I-II, пасткиси IV-V қовурғалар соҳасида. Шакл катталарникига ўхшаса ҳам, танаси ва ташқи қиррасидан ташқари қисмлари тоғайдан иборат. Эмизикли давр охирида тумшуксимон ўсимтада суяк нуктаси пайдо бўлади. Эрта болалик даврида суякланиш суяк танасидан бўғим юзасига тарқайди. Балоғат ва ўсмирлик давларида акромион, остки бурчаги ва ички қиррасида кўшимча суяк нукталари пайдо

бўлади. Акромион ва тумшуксимон ўсимта курак суяги билан 18-21 ёшда, ички қирра ва пастки бурчаги қўшимча суяк нукталари асосий қисм билан 20-21 ёшда қўшилади.

Елка суяги (humerus) узун найсимон суяк. Унда танаси ва икки (проксимал ва дистал) учи тафовут қилинади. Юқори учида шарсимон бошчаси ва иккита: анатомик ва хирургик бўйни бор. Юқори учида иккита: катта ва кичик бўртили бўлиб, улардан пастга қараб қирралар тушади. Уларнинг ўртасида эгат бор. Суяк танаси юқорида цилиндрсимон, пастда уч қиррали бўлиб, учта юзаси тафовут қилинади. Орқа юзасида делтасимон бўртиқ бор. Елка суягини пастки учи кенгайиб елка суяги дўнгини ҳосил қилади. Унинг ички томонида тирсак суяги билан бирлашувчи елка суяги ғалтаги, ташқи томонида елка суяги бошчаси бор. Олд томонда ғалтак устида тож, бошча устида билак чуқурчаси, орқа томонда эса тирсак чуқурчаси жойлашган. Елка суяги дўнгининг ички ва ташқи томонларида ички ва ташқи ўсимталар бор.

Янги туғилган чақалоқ елка суяги нисбатан қисқа, учлари катта; суяк танасининг катта, кичик бўртиқлари ва уларнинг қиррасидан бошқа қисмлари суякланиб бўлган. Эмизикли даврда суяк бошида юмалок суяк нуктаси пайдо бўлади. Эрта болалик даврида катта бўртиқда, делтасимон бўртиқ ва растки учида бошчасида, болаликни биринчи даврида тожсимон ва билак чуқурчасида, ички ўсимтада суяк нукталари пайдо бўлади. Болаликни иккинчи даври охирида елка суяги танасининг тараққиёти тугаб у катталарникига ўхшаб қолади. Бу даврда пастки учида ташқи ўсимта ва ғалтакда қўшимча суяк нукталари пайдо бўлади. Ўсмирлик даврида суякнинг пастки эпифизи танаси билан суякланиб қўшилади. Юқори эпифизи эса танаси билан 20-24 ёшда бирикади.

Тест саволлари

1. Курак суягининг қандай бурчаклари бор?

А. angulus medialis, lateralis et inferior

Б. angulus medialis, lateralis, superior

В. angulus anterior, lateralis, medialis

Г. angulus anterior, posterior, inferior

Д. angulus superior, inferior, lateralis

2. Курак суягининг юқори чеккасида нималар бор?

А. cavitas glenoidalis

Г. linea muscularis

Б. incisura scapulae

Д. processus coracoideus

В. acromion

3. Курак суягининг олдинги юзасида нималар бўлади?

А. fossa supraspinata

Г. fossa infraglenoidalis

Б. fossa subscapularis

Д. fossa acromialis

В. fossa infraspinata

4. Курак суягининг орқа юзасида нималар бўлади?

- A. spina scapulae, fossa infraspinata, processus corocoideus
- Б. fossa supraspinata, spina scapulae, incisura scapulae
- В. fossa subscapularis
- Г. spina scapulae, cavitas glenoidales
- Д. fossa supraspinata, infraspinata, spina scapulae

5. Курак суягида қандай ўсимталар бор?

- A. acromion et processus styloideus
- Б. processus coronoidus et acromion
- В. acromion et olecranon
- Г. acromion, processus corocoidcus
- Д. processus corocoideus et processus trochlearis

6. Курак суягида қандай бўлим юзалари бор?

- A. cavitas glenoidalis, facies articularis acromii
- Б. cavitas glenoidalis, facies articularis corocoidea
- В. cavitas glenoidalis, facies articularis lateralis
- Г. facies articularis acromii, prosessus corocoideus
- Д. facies articularis corocoidea

7. Курак суягининг латерал бурчагида жойлашади?

- A. incisura scapulae
- Б. processus corocoideus
- В. cavitas glenoidalis
- Г. acromion
- Д. linea muscularis

8. cavitas glenoidalis нинг устида нима жойлашган?

- A. acromion
- Б. tuberculum supraglenoidale
- В. processus corocoideus
- Г. incisura scapulae
- Д. tuberculum infraglenoidale

9. cavitas glenoidalis нинг остида нима жойлашди?

- A. tuberculum supraglenoidale
- Б. acromion
- В. processus corocoideus
- Г. tuberculum infraglenoidale
- Д. incisura scapulae

10. Елка суяги қандай қисмлардан иборат?

- A. диафиз, метафиз
- Б. диафиз, метафиз, эпифиз, апофиз
- В. диафиз, эпифиз
- Г. эпифиз, метафиз
- Д. corpus, диафиз

11. Елка суягининг проксимал учида нима бўлади?

- A. caput, tuberculum majus, fossa coronoidea

- Б. caput, collum anatomicum, fossa olecrani
- В. caput, collum anatomicum, fossa radialis
- Г. caput, collum, trochlea humeri
- Д. caput, collum anatomicum, tuberculum majus et minus

12. Елка суягининг қандай бўйинлари бор?

- А. collum superior et inferior
- Б. collum major et minor
- В. collum anterior et posterior
- Г. collum anatomicum et collum chirurgicum
- Д. collum ulnaris et radialis

13. Елка суяги танасининг дистал қисмида қандай юзалар бор?

- А. facies medialis, lateralis, posterior
- Б. facies medialis, lateralis, anterior
- В. facies anterior, posterior, lateralis
- Г. facies anterior, posterior, lateralis
- Д. facies superior, inferior, posterior

Интерфаол усуллардан «Галерея бўйлаб саёҳат» усулини ишлатамиз. Учта кичик гуруҳга биттадан савол берилади: 1. курак суягининг гузилиши. 2. ўмров суягининг тузилиши. 3. елка суягининг тузилиши. Жавоб берилгандан сўнг гуруҳлар алмашилиб бошқасини хатосини тўрилайди ва тўлатади. Кимни жавоби кам тўриланса у тўри ҳисобланади ва яхши баҳоланади.

Топшириқлар:

1. ўмров, курак ва елка суяклари қисмларининг ўзбекча ва лотинча номларини билиш

2. ўмров, курак ва елка суякларининг асосий анатомик белгиларини кўрсатиб бериш

3. ўмров, курак ва елка суякларининг болалардаги хусусиятларини билиш

4. Мавзу бўйича талабаларни баҳолаш варақасини тўлдириш

Одам анатомияси фанидан талабаларни баҳолаш варақаси

Аъзонинг номи ўмров, курак, елка суяклари

Терминлар			Аъзо қисмлари	Аъзонинг фаолияти
лотинча	ўзбекча	русча		

Баҳолаш мезони:

Балл	Баҳо	Талабанинг фан бўйича билим даражаси
86-100	Аъло	Талаба елка камари суяклари ва елка суягининг тузилишини, қисмларини ва ундаги ҳосилаларни кўрсатиб, лотинча номларини айтиб, уларнинг одамдаги аҳамиятини тушунтира олса. Елка камари ва елка суягининг болалардаги хусусиятларини айтиб берса.
71-85	Яхши	Талаба елка камари суяклари ва елка суягининг тузилишини, қисмларини ва ундаги ҳосилаларни кўрсатиб, лотинча номларини айтиб, одамдаги аҳамиятини тушунтира олса.
55-70	Қониқарли	Талаба елка камари суяклари ва елка суягининг тузилиши ва уларнинг қисмлари тўғрисида тасаввурга эга бўлса.
0-54	Қониқарсиз	Талаба елка камари суяклари ва елка суягининг тузилиши, унинг қисмлари тўғрисида аниқ тасаввурга эга бўлмаса.

Жорий назорат саволлар

1. Ўмров суягининг тузилиши ва болалардаги хусусиятлари қандай?
2. Курак суягининг қандай бурчак ва қирралари бор?
3. Курак суягининг тузилиши қандай?
4. Курак суягининг болалардаги хусусиятлари қандай?
5. Елка суягининг юқори учида қандай ҳосилалар бор?
6. Елка суягининг пастки учида қандай ҳосилалар бор?
7. Елка суягининг танасини тузилиши қандай?
8. Елка суягининг болалардаги хусусиятлари қандай?

Машғулотнинг таъминланиши

Қўл скелети, алоҳида ўмров, курак ва елка суяклари